

A könyvtári koordinációról

Nehéz anyagi helyzetben vannak a könyvtárak. Ilyen vészhelyzetben minden könyvtárvezetőnek, könyvtárosnak az a kötelessége, hogy újragondolja a könyvtár alapfeladatát, a megvalósítandó céljait és azoknak a tevékenységeknek a körét, amelyeket minden körülmények között fenntartanak, mert a használók igénylik őket. Erre a változó társadalmi, gazdasági, szociális körülmények is kényszerítik a könyvtárakat. Elodázhatatlan feladat, hogy megfogalmazzák alapfeladataikat, meghatározzák, hogy milyen tevékenységeket kell fenntartaniuk. Ezek ugyanis azok a feladatok, amelyeket az államháztartási reform elképzelései szerint az állam – az önkormányzat – finanszíroz.

Ehhez a munkához szükséges, hogy a könyvtárnak legyen elemzési stratégiákon alapuló terve, tudja, hogy a csökkentésnek hol kell határt szabnia, tudja, hogy az átszervezésnek milyen célt kell szolgálnia. Ez felelősségteljes, sok munkával és esetenként érdeksértésekkel járó tevékenység. Csapatmunkaként kell megoldani, mindenkit belevonni az elképzelésekbe, mindenkivel érzékeltetni, hogy a közös túlélési stratégia részesei.

Nagy feladat előtt áll a Nemzeti Könyvtár. Egy több évtizede kialakult gyakorlatot kell megvizsgálnia, azt ugyanis, hogy azon feladatok egy részét, amely a Könyvtártudományi és Módszertani Központ elnevezésű főosztályán volt, megtartsa-e vagy megszüntesse? Nem könnyű rá a válasz. Tényeket kell számba venni, azt ugyanis, hogy egy-egy feladat – tevékenység – megszüntetése vagy megtartása mit jelent az intézmény alapfeladata szempontjából, mit igényelnek a könyvtárak a nemzeti könyvtártól.

A megszüntetendő tevékenységek között szerepel a koordináció is. A koordináció megtartása vagy megszüntetése a nemzeti könyvtár központi szerepkörét érinti. A könyvtári koordináció ugyanis a nemzeti könyvtár feladata, ha a könyvtár vállalja a könyvtári központi szerepkört. Érdekes megjegyeznünk, hogy azokban a skandináv országokban, amelyekben külön könyvtári központok foglalkoznak az ország könyvtárainak ügyeivel, a nemzeti könyvtárak az utóbbi időben határozták el, hogy erősítik a könyvtárak, elsősorban a közművelődési könyvtárak körében a koordinatív szerepkörüket.

Mi a koordináció?

Roosevelt elnök számára 1937-ben két jeles szakember, az angol Lyndell Urwick és az amerikai Luther Gulick átfogó tanulmányt készített arról, hogy miképpen kell korszerűsíteni a kormányzati feladatokat. A megvalósítandó tevékenységekből alkották a POSDCORB mozaikszót. Ennek feloldása a következő:

P (planning) = az a tervezési folyamat, amely meghatározza, hogy mit kell elérni, és a módszerek, amelyeket ehhez alkalmazni kell.

O (organizing) = a meghatározott cél érdekében dolgozó szervezet.

S (staffing) = a célok megvalósításához szükséges emberi feltételek összessége.

D (directing) = irányítás, amely a folyamatos döntéshozatalt, a speciális és általános utasításokat, rendelkezéseket foglalja magába.

C (coordinating) = a cél megvalósítása szempontjából fontos különböző feladatok összehangolása.

R (reporting) = a végrehajtásért felelősök folyamatos tájékoztatása feljegyzések, kutatások segítségével és folyamatos ellenőrzéssel.

B (budgeting) = a tervezés pénzügyi részével, elszámolásával és ellenőrzésével összefüggő tevékenységek.

Mint látható, a sorrendben az ötödik a koordináció.

A koordináció mindenféle bonyolultabb szervezet irányításának egyik alap-eleme. A felhasználóbarát könyvtárügy ma már nem egymás mellett létező független könyvtárak összessége, hanem együttműködő, egymást kiegészítő, szolgáltató egységek szervezete. Ennek hatékony működése koordináció nélkül elképzelhetetlen.

A koordináció a hatékonyság eszköze.

- A koordináció feltételei
- A szervezeti egységek közös, kölcsönös érdekeltsége és együttműködési szándéka. A stratégiai célkitűzések, a prioritások világos megfogalmazása, a rövid és hosszútávú tervek kialakítása. Természetesen a koordinálás végzéséhez jól működő intézményesített szervezet kell.
- A koordináció eszközei

Korszerű ismereteket tartalmazó tanulmányok, elemzések, javaslatok. Együttműködési megállapodások különböző egységek között, átfogó és résztermékben. A pénzügyi eszközök biztosítása, illetve megszerzésének szervezett keretei. Koordináció elképzelhetetlen szakértő, nyelvismerettel rendelkező embergárda nélkül, amely széleskörű személyi kapcsolatokkal és tapasztalatokkal rendelkezik.

- A koordináció tartalmi kérdései

A felhasználói igények összevetése a szolgáltatásokkal, a könyvtárak állományi, technikai és személyi lehetőségeivel, a számítógépes rendszerek és módszerek közelítése, a kiküszöbölhető párhuzamosságok, felesleges szolgáltatások, gyarapítási hiányosságok felderítése, az ország dokumentumvagyonának országos hasznosítása, ideértve a kis szakkönyvtárak és speciális gyűjtemények nyilvántartását, a központi és a regionális tárolókönyvtárak és a BLDSC mintájának hasznosítási lehetőségeinek számbavétele, a kutatásfejlesztés összehangolása, jogszabályok előkészítése, fejlesztési tervek koordinálása, szabványosítási kérdések, ingyenesség, térítés, finanszírozás.

Lehet úgy dönteni, hogy a koordináció ne a Széchényi Könyvtárban legyen – akkor a könyvtár lemond azokról a különböző dokumentumokban megfogalmazott feladatairól, arról, hogy a hazai könyvtárak koordinációs központja.

Irodalom:

1. *Handbook of Cooperation Library*, 1991. Gower. Aldershot
2. Robert D. Stueart–Barbara B. Moran: *Library and Information Center Management*. 1993. Libraries. Unlimited, Inc. Englewood, Colorado. 4. ed.
3. Koren, Johan: *Nordic national libraries and public libraries – SPLQ 1995*. 2 no. 12–14 p.

Skaliczki Judit